

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în lăuntrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. sau 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sau 11 franci; — numerii singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politic, national-economic și literar.

Cri-ce inserate,
se platesc pe serie s'au linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.
Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile poștei statului, adresate de a draptulu la Redactiunea Diariulu Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 96.

Sibiu, 29/11 Decembre 1878.

Anulu I.

Discursulu deputatului Parteniu Cosma, ținutu în ședință a camerei Ungariei la 25 Novembre c. n. 1878.

On. casa! Nimenea nu va aștepta, că în stadiulu atâtu de înaintatu alu desbaterei, și după atâtea vorbiri escelente se mai producu și eu argumente noue referitoare la obiectulu principale alu desbaterei — la directiunea politice orientate a guvernului nostru de esterne, — și deca totuși imi iau voia acum în momentul ultimu a-mi ridică graiulu, o facu acêsta mai alesu pentru că se nu se p'ota dice, ca nici unu deputatu de nationalitate romana nu si-a descoperitu opiniunea în privint'a acestei cestiuni ponderose, carea după parerea mea va servi de basa unei epoce noue în patri'a noastră.

De candu amu onore a fi membrulu acestei camere, forte arareori m'am folositu de dreptulu vorbirei, me magulescu inse cu aceea, ca de câte ori am aflatu indispensabila tacerea — am graitu, și totu-deuna sinceru, fara privire în drept'a s'eu stang'a, — că-ci eu tienu, ca nu corespunde latorintiei sale acelu deputatu care se retrage dela vorbire numai pentru că e teme, ca parerea sa va produce aici o lea displacere, s'eu ca nu va fi acceptata, că-ci pentru aceea suntemu aci că se vindețam ranele existente cum se p'ote mai bine, iar de le vindecă numai asia le potemu, deca le curoscemu. Si de astadata deci voiu fi francu în manifestarea convingerei mele, și pe câtu se p'ote de obiectivu.

În câtu privesce cestiunea ocuparei Bosniei și Hertiegovinei, eu marturisescu ca am înplinitu ceea ce presupune d. prim-ministru, adeca am supus u-o adecatii alegatorilor mei, carora — proccatu fiindu — inca în lun'a lui Iuliu, candu nu rau inca cunoscute oficialu dispusetiunile congresulu din Berlinu, li amu scrisu urmatorele:

„De cumva s'aru adeveri faim'a respandita rin diarie, adeca: ca guvernulu nostru comunu de sterne, incuviintandu politic'a expansiva a Rusiei, și va inparti cu ea prad'a, eu pentru acêsta fapta, e și în adeveratulu sensu alu cuventulu partienu partidulu liberalu, — ori în ce forma r veni ea pe tapetu — i-asi da votu de lamu; că-ci ocuparea Bosniei și Hertiegovinei o consideru de suficienta, pentru că se ne rui-

nese de totu finantiele, cari dejă sunt în stare forte desperata, iar provinciile ocupande de apte, că după ce cu enorme sacrificii le-am adusu la maiorenitate, se devina în corpulu patriei noastre dynamitulu ce o va sparge“.

Stilulu acestei sentintie într'adeveru nu este chiaru netedu, dar nici n'a fostu ea menita pentru parlamentu, inși în esentia ea este totu aceea, ce în diferite variatiuni o desvoltara înainte mea o multime de oratori escelenti, și cu o logica atâtu de fundata o au demonstratu d. condeputatu Zsedényi.

La acêsta mi-au respunsu alegetorii cu aceea, că m'au trimisu aici, ca se-mi inplinescu promissiunea.

Cu tôte acestea D-loru! situatiunea este atâtu de grava, mai cu s'ema deca consideramu complicatiunile esterne, deca cumpanimu dechiaratiunile dlui prim-ministru, și deca patrundemu la insemnatatea — nu atâtu a proiectulu de adresa prezentatu din partea deputatiloru croati, ci mai multu la a cuventarei cu care ne-a prezentatu d. Mihailovicu acelu proiectu, — la carea inși forte pucinu s'a reflectatu, — ca adeca: „p'ote vorbi opositiunea ce voiesce, că-ci elu a veditu aici perondandu-se 5—6 guberne, în cari inși numai personele s'au schimbatu, dar politic'a totu aceea a ramas, că-ci în patri'a noastră nu este possibila alta politica, decâtu aceea carea se manifesta și în ocupatiunea din cestiune, și ca chiaru opositiunea de ar veni la guvernulu, nici ea n'ar poté urma alta politica,“ — dicu, situatiunea este atâtu de grava, și responsabilitatea inpreunata cu votulu atâtu de mare, — încâtu eu n'asi hesitá a-mi schimba sentintia, decumva m'asi convinge, ca facu unu mai mare reu patriei mele prin respingerea decâtu prin incuviintiarea politice manifestate prin ocupatiune; din doue rele asiule alege pe celu mai micu. Inși acela, care este chiamatu se ne luminescu, — ministrulu nostru de esterne — este dejă de 3 septemani în midioloculu nostru, corporatiunea careia este datoriu se-si justifice politic'a, de 3 septemani este adunata — si elu totuși afla cu cale a tacea. Deci eu cu mintea mea de laicu, fiindu silitu a amblá numai pe peciorele proprii și a-mi basa vederile numai pe rezultate, nu me pociu aflá indemnatu a-mi stramuta judecat'a ce avui onore a vi-o presenta.

De cumva a'si avea și eu ingrigirile cari se vede a le avea condeputatulu Polit, și deca asiule poté inpartasi vederile dlui prim-ministru despre ocupatiune, va se dica deca m'asiu teme și eu ca ocuparea Bosniei și Hertiegovinei ar insemná in-augurarea unei politice antislave, — fatia de faptele complinite, cari după convingerea mea nu se mai potu stramutá, p'ote ca asiule dice și eu: tréca duca-se, și asiule votá pentru adresa maioritatii; inși eu credu chiaru contrariulu, eu me temu ca prin acêsta s'a pusu basa unei directiuni politice slave în patri'a noastră.

Eu nu pociu fi atâtu de naivu, că se credu, ca ocuparea Bosniei și Hertiegovinei are numai acelu scopu, că noi se facemu ordine în acele provincii neglese și spoliante, și în urma, după ce le-amu civilisatu, și după ce cu investitiuni enorme le-amu ridicatu la o stare infloritore, se le redamur Turciei.

Acêsta, cu tôte simpathiele, ce o mare parte o poporulu magiaru le nutresce pentru Turci — credu ca nici inși Turcii n'aru cutesá se o spere dela noi; iar Europ'a, carea nu esista și nu face nimicu pentru noi — nu merita atâta generositate din partea noastră.

Din contra, eu asia credu ca noi pentru aceea ocupamu Bosni'a și Hertiegovin'a, că se le anncsamu, și de voi'a noastră nici candu se nu le mai damu din posesiune, și în acêsta jace pericolulu pentru noi. Pentru-á mai alesu deca consideramu insemnatatea cuvintelor dlui ministru-presiedinte, care în cuventarea sa de alaltaeri ne-a disu urmatorele: „Aceia inși o sustienu, ca dá! Hertiegovin'a și Bosni'a au fostu acelu foculariu, unde atâtu din vecini, câtu și din departare de la nordu adunandu-se materialulu de aprinsu — de aci s'au datu focu orientulu,“ — forte me temu, ca aceste provincii, chiaru cu consimtiementulu poporeloru lor voru servi de ansa la unu evenimentu universale, carui-a vomu trebui se ne opunemu, apoi de ore ce precum insusi dl. ministru-presiedinte afirma, „celu ce cutesa a stá în calea unui evenimentu universale, negresitu devine cutropitu,“ eu prevedu nascandu-se din acêsta acuisitiune noua o astfelu de sorte pentru patri'a noastră, carea nu este de invidiatu, la carea deci eu nici midiocitu nu voiu se contribuiu cu votulu meu.

Foisior'a „Observatoriului“.

Marina s'eu Zimbetulu Madonei.

De Paul Féval.

Traducere de: D. Petrescu.

(Urmare si fine.)

Marina era pe morțe.

De câte-ori mam'a-sa o strinsese la peptu și i optise la urechia:

— Ilu iubesci, copila? me voiu duce se-lu cautu.

Marina clatiná capulu și privea ceriulu.

— Deca nu-lu iubesci, relua mam'a, ce ai, draga ea feta? unde te dóre?

Marina isi punea biata, man'a slabita pe ánima.

Si fugia. Trecea prin coridoru. Crapá usi'a pelei și aruncá o privire inspaimantata Feciorei ce lorase atâtu de multu.

Vai! Vai! Feciór'a nu mai zimbea.

Si Marina 'si dicea: Sunt condamnata!

Ai fi crediutu ca vedi o umbra, candu se strecurá în tristele ruine . . . .

VI.

La St. Angelo se vorbea asia:

— În curéndu voru fi trei morminte subt amulu bisericeii.

VII.

Odata, Marina nu se mai potea urcá pe plat-forma de de privea sa întrebá calea ce ducea spre Apenini.

Calea Florentiei, pe unde plecase Francesco.

Ea nu se potea urcá, fiinduca era pré slaba.

Se rogá se i se faca patulu în capela.

— Morțea mea va inblandi mani'a bunei Feciore, ndea dens'a, și o voiu vedea érasí zimbundu în ceriu.

Pe pardoséla de mosaicu i se asternu miculu ei tu albu. Marina se culca.

— Mama, dise ea, nu me voiu mai sculá din tr'insulu:

Pisani cu femea sa nu mai aveau lacrimi.

— Mama, murmurá Marina, ai carei ochi se inchideau, de se va întorce, i vei spune ca l'am asteptatu câtu amu potutu.

Si nu mai vorbi.

Tinerele fete din St. Angelo venira și aruncara flori pe patu.

— Nevasta, dise Pisani, se i crutiamu ultim'a lacrima.

Cá se murimu noi, se asteptamu mai anteu se móra ea.

VIII.

Tocmai în diu'a aceea, de s'ar fi potutu urcá pe plat-forma, Marina ar fi veditu unu calaretiu ce coborá muntele în galopu.

Calulu seu ridicá pulberea pana la ceriu. Era unu mandru flacaiasiu sprintenu, și purtandu în ochii mandri'a geniului.

Cá Salvatore Rosa, avé si elu o spada la cópsa și o cuthióra cu coloru în coburulu sielei.

Pinteni sei sangerau cóstele calului.

Candu ajunse la pólele delulu pe care se inaltá castelulu Pisani, apusulu isi aprindea chaosulu seu de auru și purpura.

Frumosulu calaretiu zimbi. Isi aducea a-minte.

— Ah! Francesco! domnule Francesco! ii disera fetele ce descindeu plangendu delulu, vii pré tardiu!

— Pré tardiu! respunse calaretiulu fara se in-tieléga.

— Sórele se va ascunde în nuori, domnule Francesco, si nici-odata Marina nu-lu va mai vedea resarindu.

Fetele isi urmara calea.

Francesco infipse pintenii în burtá calului.

IX.

Nimeni în coridóre. În capela, sirmanulu angeru în albu-i patu, si nimeni inpregiuru!

Betranii erau ingenunchiati în capela.

Francesco puse mana pe ánima Marinei.

Ánima Marinei batea inca. Budiéle ei se miscara la acêsta atingere, si Francesco o audi murmurandu:

— Fecióra Mario! elu a luatú cu densulu zimbetulu teu . . . .

Se scie ore cum ánima ghicesce?

Francesco privi fati'a Feciorei. Apoi, luá din cuthi'a ce atrnase mai înainte la coburulu sielei, o tablitiá cu coloru si penelele.

Colórea curgea pe paleta. Ánima lui Francesco saltá în pieptulu lui, dar' mana nu'i tremurá. Penelulu atinse budi'a Feciorei ce se intredeschise printr'unu dulce zimbetu.

Francesco descepta pe Marina cu o sarutare.

Ochii aprópe stinsi ai sirmanei fetitie cautara indata fati'a Feciorei.

Cá în diu'a plecarei lui Francesco, o radia aurita cadea pe tablou si i dedea o viatia extraordinara.

Marina se ridicá incetisioru. Pucinu sange reveni în obraji ei.

— Oh! murmurá ea; santa Marie i-mi zimbesci ca mai înainte. Mai iertatu, dar! . . . . De ar fi aci, asiule mai potea inca traí si fi fericita!

— Tatalu meu si mam'a mea, dise Francesco be-traniloru ce alergara intr'acolo: Marina nostra e scapata, vreti se-mi o dati de socie?

X.

Éta istori'a Marinei si a lui Francesco, asia cum o povestecu dragutiele fete din Romagn'a.

Nu au inventat'o ele acêsta istorie, pentru-ca portretulu Marinei Pisani, frumoasa, plina de tineretie si fericire, se vede inca la museulu din Ravenna.

Francesco, sociulu ei, faciú acestu portretu ce e unu admirabilu capu-de-opera.

Barbatulu Marinei se numea Francesco Salviati, unulu din cei mai ilustru maestri ai scólei florentine.

Nu sumu eu acela Dloru! carele asiu nesui a impiedecá eliberarea popóreloru apesate din Orientu, séu carele asiu indemná pe gubernulu nostru, cá legandu sórtea patriei nóstre de a Turciei se-'si scóta spad'a pentru intregitatea acelu imperiu putredu. Eu mi-amu datu dejá opiniunea in asta privintia inca in anulu trecutú, candu prim'a óra a venitu pe tapetu cestiuenea orientala in parlamentulu nostru, — de 'mi aducu bine aminte, in lun'a lui Iuniu, si de atunci inca n'amu cauza se mi-o stramutu.

Amu disu adeca atunci, in contra torintelui opiniunei publice magiare, si sustienu si astadi, cá Turci'a asia precum era, cu institutiunile sale theocratice, nu numai ca nu se póte sustiené, dar nici nu póte stá in interesulu nostru ca se se sustiena.

Turci'a ne-a fostu celu mai cumplitu inamicu pana ce i-a fostu cu potintia, si déca amu patimitu noi dela cineva, dela Turci'a am patimitu, si déca sunt eternisate pentru popórale acestei patrie pagine glorióse in istoria, acelea se referescu mai alesu la luptele avute contra Turciloru.

Nu mai de atunci nu ni este periculósa Turci'a, de candu nu mai póte, acuma in sa devenitu periculósa chiaru prin slabitiunea sa, prin institutiunile sale necorigibili.

Pricupu eu caus'a pentru ce o parte a poporulu magiaru se insufletiesce atátu de tare pentru Turci, Permeteti-mi, se fiu sinceru si in acésta privintia; se insufletiesce poporulu, pentru-cá i s'a inplutu capulu cu nou'a inventiune, ca elu ar fi consangénu cu turcii, — iar politiciu magiari: pentru-cá le-ar placé se sustiena pe Turci'a dreptu parafulgeru.

(Va urmá.)

Transilvani'a.

Sibiu, 10 Dec. n. Astadi era se decurga la curtea de jurati procesulu de pressa alu fostului colaboratoru alu „Gazetei Transilvaniei“, carele in Nr. 39 din 3/15 Iuniu 1877, adeca inainte cu 1 1/2 anu, aparase caracterulu si onórea femeiloru romane preste totu, contra furióseloru insulte publicate de diariulu „Kelet“ (Orientulu) din Clusiu in Nr. 116 din 24 Maiu aceluasiu anu, carele numise pe romani „rebelle necredintiosi, perfidi calcatori de juramentu, demni de a fi condamnatu si uriti de lumea intrega, pentru-cá ei au cutediatu a se scula contra domnului loru naturale a sultanului; ómeni carii sciu se se entusiasmedie pentru cnut'a russesca si se póte lantiu de robi pe pitiórele loru, carii nu vedu adeveratele scopuri ale acelu resbelu de banditi; soldati, a caroru vindecare nu póte fi suferita, pentru-cá se nu reinviie éra si se-si ridice sabiile loru contra esistentiei unguiloru, contra patriei si interesului loru“; — din acestea temeieri „Kelet“ pretindea cu tóta furi'a, ca femeile romane se nu fia suferite a face scame si colecte de bani, „daca nu vreu se se compromita cá partasie la fapte de tradatori si banditi“. — Procesulu se amaná din caus'a sanetatiei ruinate a inculpatului, pe unu altu terminu, pana la insanetosiarea lui.

— Relative la publicarea colectelor atinse in Nr. precedente, aflaramu in foile oficióse magiare intre altele:

Prefectulu comitatului (districtului) Clusiu publicá de dato 4 Dec. a. c. numele acelor cocóne (dómne) din diverse localitati, care standu in fruntea diverselor comitete femeiesci formate inadinsu spre scopulu acesta (ceea ce in a. tr. era opritu), au adunatu si trimisu la prefectura mai antaiu v. a. fl. 1077 cr. 17, éra mai de curendu v. a. fl. 980 33 cr., in sum'a totale v. a. fl. 2057 50 cr. Din acésta publicatiune dela Clusiu este permisu a combina, cá din diverse parti ale Transilvaniei s'au adunatu mai multe, din care unele s'au mai vedutu publicate ici colea, de si nu in forma oficiósa, anume in Octobre, cá inse s'au administratu tóte prin auctoritatile politice. Intre femeile colectante vedemu si câteva romane, éra intre cele care au concursu la colecte, sunt fórté multe. Ceea ce se facuse in Sibiu si Brasiovu pentru acelu scopu humanitariu si patrioticu, este cunoscutu din alte publicatiuni anteriore.

Colectele facute in Romani'a pentru armat'a imperiale se vedu publicate totu in diarie oficióse magiare. Asia aflamu in „Magyar Polgár“, cá comitetulu romanescu din Bucuresci a transpusu escelentiei sale dlui comite Hoyos, ambasadoru plenipotentu austro-ungurescu alu Maiestatiei Sale, in doue sume franci 20,000 (douedieci de mii) in moneta de aur, adeca camu 9300 fl. v. a., cu destinatiunea ca: 3000 se se dea spre scopulu vindecarei ranitiloru, 6000 la familii sarace,

ai caroru barbati se afla la óste, si alti 6000 la veduve si orfani de ai soldatiloru cadiuti in lupta. Acestea sume n'au trebuintia de comentariu. Éta, romanii nu intréba, pentru ce scopu s'au batutu trupele nóstre in Bosni'a si Hertiegovina, ci cauta numai puru si simplu, câtú s'au ranitu, câtú au muritu, câte veduve si câtú orfani au remasu cá vai de ei. Ceea ce mai scimu noi din locu autenticu este, cá in Septembrie se prepará mai multe dame romane, din capital'a Romaniei, cá in casu de a se prelungi campani'a din Bosni'a, se ofere comandei supreme austriace una ambulantiu intréga, provediuta cu tóte aparatele si uneltele necesarie, apoi in acelasiu timpu se ofere una totu asia de bine ajustata, si mohamedaniloru. Asia intielegu romanii humanitatea si civilisatiunea.

(Ból'a duelleloru.) Dupa alte morburu fizice si morali, a inceputu a se latí si pe la noi nebuni'a de duellu. Faimosulu exbaronu Blas. Orban cunoscutu cá „mancatoriu de romani“, si Nicolae Papp redactorulu dela „M. Polgár“, (armenu de nationalitate), ambii ómeni fórté exaltati, dupa ce se injurara in publicu din caus'a impartirei de bani cu ocaziunea alegeriloru dietali din vér'a trecuta, apoi se batura in B.-Pest'a, in pistole, dara din distantia mare; trasera de câte trei ori, dara nu nimeri nici unulu („Hon“). Intr'aceea totu in „M. P.“ aflamu, cá si in Brasiovu se intemplá unu duellu interesantu intre doi aristocrati de a dou'a mana, Iuliu Sz—nyi si Victoru M—r. Cert'a loru se tragea din Augustu, candu M. insultá pe Sz. in publicu pe promenada, amerintiandu'lu cu bastonulu, cá-ci nu l'a resalutatu conformu rangului seu. Judecatori'a r. din locu condemnase pe M. la 30 de dile inchisóre; in a II-a instantia pedeps'a inchisorei se transformá in glóba de bani 75 florini. In 26 Nov. rezultatulu finale inse fu totu duellu. Sz. fu taiatu la man'a drepta.

(Omoruri teribili.) In comun'a Suciude susu din comitatulu Solnocu-Doboc'a unu asasiu inpuscá prin ferestru pe notariulu de cercu Ladislau Juga in ser'a din 3 Dec. Femei'a si 4 prunci remasera fora barbatu si parinte. De doi ani incóce acesta este alu doilea asasinatu in acelu tinutu (Kelet 281).

Totu din diariiele magiare aflamu, cá la Zenta se intemplase in 8 Iuniu si unu patricidiu (omoru de tata) din cele mai satanice. Locuitorulu Györi Mihály, omu de portari placute in comuna, avea intre fii sei pe unulu István, strengariu si furu, din care cauza tata-seu ilu batuse de cate-va ori. Intr'o di afurisitulu prefacéandu-se cá s'a impacatu cu tata-seu, ilu seduse ca se esa cu caruti'a la campu. Acolo inse luá István pe tata-seu de scurtu pentru-cá 'lu batuse. Pre candu tata-seu ilu infruntá din nou, István scóte unu revolveru, inpusca pe tata-seu dreptu in frunte, dara vedindu cá nu móre indata, ii mai trase una si in spinare; dupa aceea incarcandu cadavrulu pe carutióra, dete caliloru drumulu in directiunea in care locuá cumnatu-seu anume Tari. Acesta si veni pe la mediu de nópte la cas'a lui Györi Mihály cu cadavrulu. Ómenii din comuna alarmati apucara pe István si 'lu detera pe man'a justitiei, unde dupa cateva traganari isi marturisi crim'a pe largu. Dilele trecute patricidulu fu condamnatu la mórté pe furci. Remane inse constatatu prin statistic'a comparativa, cá nicairi nu se intempla atatea omoruri de parinti si de fratini cá tocma in Ungari'a.

A proposito de crime! Este fórté instructivulu pentru moralitatea si gradulu de civilisatiune si cultura adeverata a studia statistic'a comparativa de crime in cifre, dupa nationalitati si confessiuni. Spre a simplifica si castiga spatiu, noi aici vomu scóte din statisticele anteriore cateva date criminali numai din Transilvani'a, si de aci inca astadata numai din cate s'au publicatu asupra temnitiei provinciale dela Gherla, in care se detinu individi numai de sexulu barbarescu, condamnatu pentru crime forte grele. Cifrele suna numai pe confesiuni religióse, nu si pe nationalitati; dara lectorii nostrii cunoscú de ajunsu, care nationalitati de ce confessiuni se tinu. Asia aflamu dupa confessiuni si Nr. inchisiloru dupa ani

	1860	1865	1870	1875	Suma totale
Gr.-cath. (romani si cativa tigani)	74	69	87	56	286
Gr.-resariteni (dtto. dtto.)	104	53	47	74	278
Rom.-cath. (magiari, germani)	77	51	30	24	182
Reformati (magiarii)	54	39	33	22	148
Unitariani (magiarii)	5	10	4	11	30
Luterani (sasi, ceva magiari)	19	6	14	10	49
Israeliti	13	6	2	8	29

Crimele pentru care se condamna culpabiliu la Gherla sunt: resistentia publica cu arma, vetamari trupesci, ucidere, omoru sau asasinatu, furtu, dilapidari de bani straini sau publici si insielatiune, hotia la drumuri (talharia, lotria, brigandagiu), tetiunaria (care dá focu), desfrenari contra

naturei, inpreunare prin fortia (sila), delicté militari.

Cifrele de susu, alaturate la numerulu locuitoriloru Transilvaniei, fia dupa confessiuni, fia dupa nationalitati, sunt in adeveru batetórie la ochi intru atata, ca pre catu timpu lipsia cu totulu date statistice criminali, lumea straina aflá mare placere se afirme, ca temnitiele tiei sunt pline numai de romani. Din cifre de acestea oficiali ese cu totulu altu-ceva, ce e dreptu inse, numai dela a. 1854, de candu s'au introdusu si la noi codicele penale si procedur'a austriaca. Cá dóra pe romani 'iar favora judecatori in partea cea mai mare ne romani, nu va cutedia se afirme nici celu mai fanaticu nationalistu. Se resumamu aceste cifre aproximativu dupa nationalitati. Pe 1,300.000 romani si cateva dieci de mii tigani se vinu in acei 4 ani dintre 1860 et 1875, criminali 564. Pe 500,000 magiari si cateva mii germani 360. Pe 160 mii sasi si vreo 20 mii magiari (luterani) 49. Pe circa 24 mii evrei 29 criminali.

Se mai dicea pana acuma, ca furtulu si lotri'a (brigandagiu) aru fi crimele cele mai usitate intre romani. Noi aflaramu despre acestea crime adunate din 6 (siese ani) urmatoriele cifre: Greco-catholici furi 179, lotrii de drumu 35. Gr.-resariteni furi 190, lotrii 58. Rom. catholici furi 131, lotrii 15. Calvinii reformati furi 90, lotrii 11. Unitariani furi 23, lotrii 3. Luterani furi 40, lotri 1. Israeliti furi 21, lotrii 3. — Tetiunari, totu pe 6 ani romani 24, magiari 17, sasi 2. Ucigasi roman de amb. conf. 143, magiari de 3 confessiuni 55. Sasi 7. Asasini romani 45. Magiari 32. Sasi 2. Insielatori: romani 7, magiari 21, sasi 1 evrei 3.

Restulu se si-lu cugete lectorii din diverse puncte de vedere, cumu: temperamentu si caracteru nationale, religiune si biserica, scóla, raporturi national-economice din trecutú si din presentu, legislatiune etc. etc.

Scandale infricosiate din Ungari'a.

Pe langa academi'a de sciintie inte meieta la a 1830 magiarii au si una Societat istorica, compusa din multi membrii, cu scop de a scóte la lumina documente catu se póte multe, pentru-cá se aiba odata si Ungari'a istoria adeverata, curatita de falsificari si de nenumarate lacune. In 3 Dec. se tienú in B.-Pesta adunarea generale a societatiei istorice, in presentu unu publicu numerosu. Se alese din nou comitetulu. Se adunaseru 92 de membrii sub presiedenti'a dlui Gedeon Tanárky, prea scumpulu deputatu alu nasaudeniloru. De presiedente fu ales Arnold Ipolyi cu mare maioritate. V.-presiedin esira br. Gavriilu Kemény, pana acum director alu departamentului de interne, astadi ministru de comerciú, amicu de mórté alu romaniloru, (W. Fraknoi (némtiu). Acestui domnu ii sarí ceva in nasu si refusá alegerea. Atunci Franc. Pulskdise: Asia facu unguirii nostrii, refusa si apoi tot remanu la postulu loru (alusiuene la ministeriu, car dimissionase de doue ori). Se scóla inse C. Thál si adaoga: Ba Fraknoi se remana pe langa refusarea sa, ca si asia mie nu'mi placu tendentielui. Ce tendentie? intreba presiedentele. Tendentiele popesci, fu replic'a lui Thály, cá acesti ómer aru voi se se scria istori'a numai in spiritu popescu si apoi mai publica totu numai documente in laud' lui Ferdinandu I austriaculu, éra de Ioanu Zápoly nu voru se dica nimicu. Din acestea caus eu sunt decisu se facu scandale marii comitetu.“ Acuma se scóla C. Szilágyi cu faci infiacarata si dice: In adeveru, scandalu ne m auditu, cá unu membru alu societatiei nóstre s declare in faci'a lumei, cá elu va face scandal. Dupa larma mare, in fine presiedentele Tanárky v nindu la cuventu dise: Asia suntemu noi magiarii, ne junghiamu unii pe altii cá banditi (Késeljük egymást mint a brigántik). Dupa aceste linistindu-se abia spiritele, se apucara de lectur unoru dissertatiuni (Dupa P. Napló din 5 Dec.)

Altu scandalu mare. C. Szathmáry, fost redactoru alu diariului „Debreczen“ scrisese un articlu intitulatu: Éljen 1849 Aprilis 14, adeca elu glorificá dio'a, in care Conventulu unguurescu revolutionariu alungatu dela B.-Pesta la Dobritfnu, proclamatu la propunerea lui Kossuth proscriptiune si detronarea casei Habsburg-Lotaringi'a. Szathmáry fu datu in judecata; dara juriulu unguurescu il absolvá cu 8 voturi contra 4! (Dupa Függetle Hirlap si Pesti Napló din 7 Dec.) Latini dice cá corbu la corbu nu 'si scóte ochii, dara porumb suferé totudeauna.

Revista politica.

Prin redeschiderea senatului imperialu din Vien'a, ce va avea locu in 10 l. c. sesiunea delegatiunilor va fi intrerupta si amanata pana dupa serbarile Craiunului. Aruncandu o privire retrospectiva asupra celor ce au decursu in delegatiuni, vomu avea a constata, ca planulu comitelui Andrassy de a isi justifica si a primi indemnitate dela acesta corporatiune parlamentara, pentru politic'a sa esteriara n'au reusitu, dejucatu fiindu din partea opozitiunii nemtiloru centralisti, cari prin tactic'a adoptata silira pe comitele Andrassy se reintre pe calea parlamentara. Planulu comitelui Andrassy precum si a partidei anecessioniste fusese acela, ca desconsiderarea votului datu de catre senatulu imperialu si diet'a din B.-Pest'a se transpuna decisiunea conflictului nascutu intre guvernul si parlamente din caus'a ocupatiunii, in delegatiuni unde comitele Andrassy potea conta cu siguranta pe o majoritate destula de complexanta, care se i voteze nu numai absolutu pentru gresielele comise cu voia si fara de voia, dara se i voteze si creditele suplimentare pentru milioanele deja chieluite cu ocupatiunea, ceea ce fatia cu critic'a positiune in care se afla armat'a de ocupatiune din Bosni'a si Hertegovin'a, era lucrulu principalu. Dara nemtii centralisti nu aflara cu cale a i face acesta placere si a implini voi'a comitelui Andrassy, ci dupa ce in memorabilele sedintie din urma ale delegatiunilor, ilu scarmanara reu si i blamara si mai reu politic'a urmata, declarara ca pentru spesele curente ale ocupatiunii voru vot'a 15 milioane, era incatu pentru cele 41 milioane cu care au chieluitu mai multu preste creditulu votatu de 60 milioane, se se adresese la parlamente, care ele singure sunt competente a decide acesta cauza. Se pote, ca in fine comitele Andrassy totusi va invinge cu politic'a sa in delegatiuni, dara prin acesta conflictulu inca nu s'au terminatu, ci elu va fi continuatu in senatulu imperialu, in care majoritatea precumpanitoare a deputatiloru precum si opiniunea publica nu consimte cu politic'a inaugurata la congresulu din Berlinu. Totu asia va fi si in diet'a din B.-Pest'a, care astadi se vede in fat'a cu nou reintegratulu cabinetu C. Tisza. Avemu acuma deja alu patruelea cabinetu C. Tisza in Ungari'a, era in Austri'a demissionatulu cabinetu Auersperg, care fiindu-i gratiose Parcele politice si dupa ce au trecut prin purgatoriulu unui provisoriu de mai multe luni, pote se i se intemple si lui ca se fia reintegratu ca si acela alui C. Tisza si se ilu vedemu prezentanduse de nou pe bancile ministeriale din Vien'a.

Joculu parlamentarismulu modernu este intr'adeveru forte capritiosu si neprecalculabilu. In Ungari'a cabinetulu C. Tisza, care pana la completarea sa nu dispunea in dieta decatu numai de o majoritate d'abea de 22 voturi, care si acestea pe jumetate erau ministeriale si ale deputatiloru nemagiari, veduramu in Bucuresci in acelasu tempu cabinetulu d. I. Brateanu dandu-si demisiunea pentru ca se afla fati'a cu o minoritate opozitionale numai de 26 voturi. Este credemu la loculu seu, a ne intreb'a, deca parlamentarismulu ce se practisesa in Ungari'a este celu veritabilu si viabilu, seu celu care se practisesa in multu defaimat'a si despretiuit'a Romanie subt guvernulu actualu? Se le comparamu ambele si apoi se judecamu, care este mai sinceru si mai apropiatu de celu englesescu, celu din Ungari'a seu celu din Romani'a.

Parlamentulu englesu a fostu deschisu in 5 l. c. prin unu mesagiu laconicu si incoloru. Elu anuntia conflictulu nascutu cu Afganistanulu, constata bunele relatii ce exista cu statele streine si nu cere nici unu creditu.

Intrarea triumfala a imperatului-rege Wilhelm I in capital'a imperiului seu decurse conformu programulu politienescu, fara ca se se i intemplatu vre unu incidentu remarcabilu. Absenteara principelui-cancelaru dela acesta serbare eminentu dinastica si sossirea principelui-cancelaru rusescu Gorciacoff in aceea di la Berlinu este discutata si comentata in diferite moduri din partea diaristice europene.

Dela imperatulu Russiei Alecsandru, care se intorse in 4 l. c. dela Livadi'a la St. Petersburg, lumea politica si diplomatica se accepta la o manifestatiune cu ocaziunea serbarei Sf. George ce va fi avutu locu in 8 l. c. la o manifestatiune de unu timbru mai politicu si mai accentuat decatu cum fu elegicul respunsu pe care lau pronuntiatu in Moscva, cu ocaziunea trecerei sale pe acolo.

Din Constantinopole erasi se semnalasa o schimbare de cabinetu. In noulu cabinetu, care pana acuma inca nu se bucura de gratiele monitoriului turcescu din Vien'a „N. fr. Presse“, mare veziru este Cheirredin pasi'a, era ministru de esterne Caratheodori pasi'a, unulu din fostii plenipotentiaru ai Turciei la congresulu din Berlinu.

Despre tendint'a noului cabinetu se dice, ca ar fi antirusa si prin urmare si antiaustriaca, ba unii voiescu a sei, ca incredintanduse ministeriulu de resbelu gaziului Osman pasi'a, acesta ar insemna, ca Turci'a se prepara de actiune bellica, atatu fatia cu Russi'a catu si fatia cu Austro-Ungari'a. Schimbarea acesta de cabinetu se ascrie Angliei, acarei influinta se dice ca actualmente este predominantu in palatulu sultanului. Indata dupa denumirea noului cabinetu, ambasadorulu austro-ungariei comitele Zichy a si avutu o audientia la sultanulu. Cu ce rezultat, acesta este inca unu mare secretu diplomaticu, pe care-lu vomu afla pote din viitoare carte rosie a comitelui Andrassy, seu prin indiscretiunea vre unui altu diplomatu.

Romani'a.

Bucuresci. Raporturile telegrafice oficiali si epistolele private cate vinu mereu dela Dobrogea despre bun'a si chiaru entusiastu primire a trupelor si auctoritatiloru romanesci, apoi regulamentele si alte dispositiuni ministeriale provisorie, prin care dintr'odata cu luarea in posesiune se si organisedia acea provincia,

tote acestea sunt asia de numeroase si se publica in Monitoru (care ese pe facare di in cate 3 si 4 cole). asia desu, in catu necumu diariile mai mici, dara nici cele de tote dilele nu le potu reproduce pe tote dintr'odata, daca nu vreu se lipsiasca pe publicu de ori-care alta lectura, mai alesu dupace s'au deschisu si camerele. Esenti'a toturoru actelor si altoru sciri din Dobrogea este pana acuma, ca trupele si auctoritatile romanesci sunt primite forte bine, nu cu parade facute la comanda, ca nu avea cine se le comande si inpuna locuitoriloru, ci de buna voia. Mai alesu in orasiulu maritimu Tulcea ca capitala a unui districtu, solemnitate au fostu in adeveru neasteptate. In catu pentru auctoritatile militari si civili rusesci, apoi si acelea s'au portatu atatu la intrare, catu si dupa aceea la transpositiunea provinciei, a actelor si altoru obiecte cu tota curtenirea si bunavointi'a, ca si cumu s'aru fi datu uitarei tote contactele neplacute din celu mai de aproape trecut. Tote acestea voru trece; dara pe functionarii romani ii astepta probleme grele, lucru intensivu, raspundere mare. Chiaru limb'a le va face dificultati anume cu privire la mohamedani. Dara bunulu tactu, sentimentele de dreptate si libertate le va ajuta se treca si preste acestea greutati. Se afla destui individi cari sci cate doue si trei limbi, apoi unu diariu oficialu (Buletinu) in cate doue sau si trei limbi, ca de es. in Transilvani'a sub regimulu austriacu, sau chiaru ca in Bulgari'a la Rusciucu de candu era gubernatoru Midhat pasi'a, nu e nicidecum vreo mesura, care se nu se pota realiza indata. Una se scie, ca anume tractarea din partea romaniloru cu poporatiunile mohamedane va fi supraveghiata cu tota atentiunea de catre opiniunea publica europena.

Dilele acestea se intempla si in Romani'a una crisa mica ministeriale, inse tocma in sensu intorsu alu crizei ungresci. Cativa din ministrii vechi au ramasu in gremiu, numai la unii se schimb'a portofoliulu, era alti doi intrara in loculu celoru retrasi. Din diversele liste cate circulara in septeman'a trecuta, se adeveri numai urmat'ori'a:

D. Ioanu Brateanu, presiedinte alu censiliului si ministru de interne. D. Dimitrie Sturdza, ministru de finantie. D. Eugeniu Statescu, ministru alu justitiei. D. Ioanu Campinenu, ministru de esterne. D. Mihailu Ferechide, ministru alu lucrurilor publice. D. George Cantilli, ministru alu instructiunii publice si cultelor. — Se asigura, ca portofoliulu ministeriului de resbelu va fi luat prestu cateva dile de d. colonel Dabija.

Biroulu Senatulu s'a formatu in modulu urmatoru: P. S. S. Mitropolitulu Primatu presiedinte, d. C. Bozianu si d. Dimitrie Ghic'a vice-presiedinti.

Regulamentu pentru stabilirea si perceperea tacselor in Dobrogea.

§. I. Contributiuni directe si vami.

Art. 1. Impositulu timbrulu si inregistrarii, impositulu asupra beuturilor spirtose si tacele vamale de importatiune si esportatiune, actualmente in vigore in Romani'a, se aplica si teritoriulu cedatu Romaniei prin tratatulu de la Berlinu.

Art. 2. Modul de perceptiune va fi celu fisatu prin legile, regulamentele si tarifele aplicate in Romani'a pentru fia-care din aceste contributiuni.

Art. 3. In privint'a sarii, se va urma conformu legislatiunii romane asupra materiei.

Art. 4. Comerciulu tutunurilor in Dobrogea, este liberu.

Art. 5. Fisculu va percepe asupra tutunurilor, tabacurilor si tigariloru de provenintia straina ce se importa in Dobrogea, o tasa vamale de lei cinci sute la sut'a de kilograme.

Art. 6. Tutunurile ce se cultiva in interiorulu Dobrogei suntu supuse, in folosulu fisculu, la o taca de 75 lei pentru sut'a de kilograme.

Perceptiunea acestoru tace se va regula prin instructiuni speciale.

Art. 7. Tutunurile provenindu din Romani'a suntu supuse, la importatiunea loru in Dobrogea, la o taca de 75 lei pentru sut'a de kilograme.

Aceste tutunuri voru fi insocite de certificate de origine, eliberate de auctoritatile loculu de provenintia.

§. II. Contributiuni directe si de domeniu.

Art. 1. Dijn'a, impositulu pe capitalulu imobiliaru in orasie si sate, impositulu pe venitul imobiliaru in orasie, impositulu de 3 la suta asupra lucrulu agricultoriloru si mestesugariloru, asupra castigulu comerciantiloru si fabricantiloru, impositulu pentru scutirea din armata, impositulu pe valoarea locativa a carciunelor, cafeleloru, bacaniiloru, restaurantelor, taca de 2 jum. la suta pe vendiarea vitelor, tacele pe mori, pe debitele de tutunuri, si ori-ce alte dari directe in vigore catre Statu, suntu si remanu desfiintate.

Art. 2. Legea din 1873, pentru licentiele de beuturi spirtose, se pune in aplicatiune, in tota intinderea Dobrogei, cu incepere de la 1 Ianuariu 1879. Reglemente si instructiuni ministeriale voru stabili tasele fixe de perceptu, dupa poporatiune, conformu citatei legi.

Art. 3. Unu recensamentu se va face de urgentia prin comunele urbane, spre a se impune la patenta si la impositulu fontiaru, conformu legiloru romane, comerciantii, industriarii si proprietarii de la 1 Ianuariu 1879. Instructiuni ministeriale voru ficsa epoc'a acestui recensamentu, durat'a sa si clas'a careia va apartiunea, dupa poporatiune, fia-care orasiu.

Art. 4. Toti locuitorii cari voru posedate acte de proprietate (tapi) in regula, de la guvernulu otomanu, pentru cultura pe teritoriulu Dobrogei, voru fi liberi a si cultiva pamentulu, scutiti de ori-ce dare in cursulu anulu 1879.

Art. 5. Dreptulu de a intretiene si a pasiona oile, caprele si rimatorii pe domeniulu statulu se va cumpara obligatoriu, ca si pe trecut, de toti proprietarii, cu pretiu de 1 leu de capu de oie si capra si de 60 bani de capu de rimatoriu.

Art. 6. Importatorii de oi, capre, rimatorii, aduse in Dobrogea pentru iernare, voru fi supusi la aceea si dare, ce se va percepe dupa instructii speciale prin biurourile vamale.

Art. 7. Recesementulu generalu ce e a se face in Romani'a in anulu viitoru se va intinde si asupra Dobrogei.

Art. 8. Inchirierea si arendarea imobileloru si venituriloru domeniale, se voru face conformu legislatiunii actualmente in vigore in Romani'a.

Art. 9. Organizatiunea financiara romana si impositole directe din Romani'a voru intru in aplicatiune in Dobrogea cu incepere de la 1 Ianuariu 1880.

Art. 10. Legile romane de perceptie si legea de urmarire voru fi aplicabile in Dobrogea, intru catu nu voru fi contrarii dispositiuniloru regulamentulu de fatia.

§. III. Despre monete.

Art. 1. Monetele cu cursu obligatoriu in Romani'a voru fi singurele admise in cassele statulu si date in parti de catre acestea, pe totu teritoriulu Dobrogei.

§. IV. Dispositiuni transitorii.

Art. 1. Pana la 1 Ianuariu 1879, nu se va percepe nici o tasa de timbru seu inregistrare in tota intinderea teritoriulu Dobrogei.

(Monitorulu).

Hygien'a poporala.

Morbulu dyphtheritis.*)

Inainte de a incepe cu descrierea speciale a morbulu, care in anii ultimi ai secolulu presentu asia dicundu a decimatu si-si continua neinceptatu decimarea personeleloru crude ale omenimei. Pentru a sci esactu decursulu si urmarile morbulu am aflatu de lipsa neincungiurata a face o amintire descriptiva anatomica a acelu parti ale corpulu, unde se ivesce de regula, si acestea suntu:

Partile cari formedia inghititoarea (Pharynx). Sub acestu nume se intielege spaciulu, care se afla in internulu grumadiulu, inaintea celoru 5 vertebre cervicale, intre cavulu gurei, alu nasulu si alu partiei posterioare a gatleului (larynx). Cu acestea cavuri inghititoarea sta in comunicatiune si in josu se finesce in continuarea canalulu de inghititu (oesophagus), standu in comunicatiune si cu partea superioara a canalulu de resuffare (larynx), care in tempulu inghitirei mancariloru se acopere prin copersiuulu numitu epiglottis. Spaciulu inghititoarei se desparte de alu gurei prin strimtoarea numita: isthmus faucium, formata prin arculu semilunaru, care e partea mobila a palatulu mole din gura, respective continuarea acestuia. Din midiloculu arcului mobile atarna in josu spre limba corpulu lungareti-rotundu, uvula. Arculu mobile se finesce in josu de ambele latari spre radacin'a limbei in cate doue cretie arcuali, una spre radacin'a limbei si alta inderaptu spre inghititoare. Intre aceste doue cretie se afla asiediate glandulele rotunde, care semanendu cu migdalele se si numescu migdale (Tonsillae), pe a caroru suprafatia rotunda se vedu mai multe puncte seu gaurele mici, care servescu spre canducerea si reversarea scuipatulu in strimtoarea inghititoarei. Migdalele, care sunt cuibulu desvoltarei morbulu, constau din mai multe glandule merunte conglomerate (gl. aggregatae). Partile moi cari formedia inghititoarea din laintru in afara sunt: membrana seu peliti'a balosa; acesta e continuarea pelitiei din gura, care acoperindu musculatur'a palatulu mole, trece preste strimtoarea inghititoarei, formandu prin duplicarea ei arculu si cretiele amintite. Intre duplicarea membranei sunt asiediate mai multi musculi mici, cari isi au functiunea loru fisiologica. In substantia membranei, precum si sub densa se afla nenumerate glandule balose, cari si revarsa balele loru pe faci'a membranei, din care cauza acesta devine umeda si lunecosa. Sub membrana se afla textulu coelulosu-musculariu; si sub acesta stratele musculare. Tote aceste parti stau in legatura un'a cu alt'a.

*) Amu regretatu si regretamu prea multu, ca din lipsa pe spaciulu si inbuldiela de materii urgente, amu fostu necesitati a tinea acestu articolu prea instructiv, pana acuma nepublicatu in cartonele nostre. Regretamu acesta, atatu fatia cu d. autoru, caruia i ceremu scusele nostre, catu si cu deosebire fatia cu publiculu nostru cetitoru. Felicitandu pe d. autoru pentru nimerit'a idea de a tracta acestu morbu in modu asia de poporalu, ne permite 'mi a-lu recomanda cu tota insistenti'a seriosei atentiuni a parintiloru de familie. Cine nu scie, ca angina diphteritica seceru pe facare anu sute si mii de prunci din rendulu celoru vii? Sunt pucine acele familie, cari n'au delapsu mörtea vre unei victime a acestui flagelu. Se cautamu deci prin tote midilolele se aparamu pe copilasii nostri, viitorulu natiunei, bucuri'a si speranti'a parintiloru, de loviturile mortale ale morbulu diphteriticu. Cum si ce avemu de a face, eata ne o spune articolulu de mai susu alu d. Stoica, dela care ne asteptamu ca se continue si de aci nainte a impartasi laiciloru cunoscintiele si esperientiele sale igienice.

Red. „Observatoriulu.“

Funcțiunea fiziologică a partilor inghititoare.

Inghititorul standu în comunicare cu cavul gurei, servește spre primirea mancarilor formate în bucatari, când adevărat: apăsându-se limbă cu partea superioară, pe cerul gurei, împinge bucată spre arcul palatului — în inghititor. Trecându bucată pe strimitor, marginile arcului palatin se stringu prin musculatură ce se află între duplicarea pelitiei, și se apropie la oală; și așa închidându-se strimitor se împedea revenirea bucată în gură, trecându apoi din inghititor pe canalul acesteia în stomach. În momentul trecerei bucată pe strimitor arcului palatin, acesta prin musculatură palatului môle se trage în sus și înapoi așa, încât ajunge cu marginea până la pereții posteriori alu inghititor, astupându-se prin această ductul spre cavul nasului. După trecerea bucată în jos, arcul semilunar eră în direcțiunea regulată.

Standu în comunicare cu ducturile organelor de resuflare — în sus cu cavul nasului, în jos cu partea superioară a canalului de resuflare (larynx), servește și spre conducerea aerului în timpul respirației. În tonsile și în glandulele mici din membrană baloasă, se formează balele seu mucositătea. După această scurtă descriere anatomică și fiziologică a partilor amintite, făcută din punctu de vedere pentru a se pricepe mai lesne decursul și schimbările patologice ale morbului, vom începe descrierea speciale a bolii:

Diphtheritis — numire luată dela Bretonneau din Tours (1862) — înainte de aceea se descria sub numirile diphtheria, angina gangrenosa și tonsillarum gangrena, din cauză, că partile coprinse de acestu morbu trecu în tetiene seu gangrena: angina maligna.

Aretaeu, Caelius și Aurelianus au cunoscutu acestu morbu sub numirea „ulcera aegyptiaca syriaca,” sub care l-au și descris. Că epidemia e cunoscută cu finea secolului alu 16, cându au domnit în estensiune mare pe insulele pyrenee. La începutul secolului 17 a domnit în Italiă, Neapole și Sycilia; la 1690 în Spaniă. În secolul 18 că epidemia în Americă nordică, în Angliă, în Franciă, în Hollandiă, în Svediă și în Indiă, eră catra finele acestui secolu în Europă sudică. În secolul prezentu s'au ivitu în forma de epidemia periodică în Moldovă, și în a. 1871, și 1872 în secuime și de atunci încôce în mai multe parti ale Transilvaniei.

Că medicu practic am avut ocaziune se cunoscu acestu morbu mai întâiu în 1874 în comuna fostului districtu alu Naseudului, unde din partea poporului eră cunoscutu sub numirile; bote, bôla de grumadiu, ciurma s. a., cari numiri înse nu sunt esacte, fiindcă sub acelea se întielege la popor ori ce morbu împreunatu cu inflamațiune la grumadiu, fia acelea înaintu seu în afara.

Pe langă tôte acestea înse poporul știe că ce vră se dica prin aceste numiri.

Cauză bolii. Incătu se atinge despre cauză esențiale a morbului, de și parerile diferu, — preste totu înse este adoptată teoriă lui Letzerich, care dice că, cauză morbului trebuie se fia celulele microscopice ale plantelor trecute în putredine (parasite de plante), cari își află primă dezvoltare afara de organismul neinfecțat, și cari la unu gradu anumitu de umedială se desvôlta și se sporescu cu multu mai usioru. De aci urmédia apoi, că quartirele umede mai multu timpu conținu materiă infectătoare.

Prin urmare primă ivire a morbului e miasmă, și numai după infectiunea unu organismu se formează materiă lipicioasă (contagium). Sub contagiu întielegem acea, că parasitele se pot stramută în altu locu și pe altu organismu corespunditoriu pentru dezvoltare și sporire, va se dica, producă simptomele morbului diphtheriticu. După teoriă lui Ludwig Letzerich materiă lipicioasă, care s'au descoperitu în esudatul de inflamațiune a bolnavilor, este buretele microscopicu de tetiune: Tilletia diphtheritica, — parasitu din familiă Ustilagineelor, care se țien de hypodermăe, dintre cari celea mai periculoase sunt Microsporele. Dacă aceste parasite prin aer seu apă vinu în atingere cu pelitiă mandulelor, întra în celulele epitheliale ale membranei, unde formându și cuibul lor se desvôlta și se sporescu în modu nedescribibil. Din cuiburile acestea, cari se pot vedea numai cu microscopul, esu parasitele Tilletia diphtheritica, cari dacă vinu în atingere cu pelitiă tonsilelor, sporindu-se nimicescu epitheliul membranei și de acolo intrandu în partile ei

mai afunde, prin formarea unu esudatu de inflamațiune, se estindu, nu numai pe membrană tonsilelor, dăr în întreaga substanță lor și în tôte partile vecine. În esperință mea propria am observatu, că estinderea morbului sta în legatură cu schimbarea timpului, așa încatu primăveră și tómnă, cându aerul e umed și tempul ploiosu, au fostu cu multu mai însemnatu numerul bolnavilor, decâtu în tempu curatu și uscatu. Această constatēdia și datele statistice, cari arată mai numeroase epidemii tómnă, primăveră și ără. Insusirea lipicioasă a morbului în tempuri epidemice s'au observatu prin insusă infectarea medicilor, cari au cădiutu victima epidemiei. Contagiul, care se coprinde atatu în esudatul de inflamațiune, catu și în aerul resuflatu din partea bolnavilor și în morburile din gură, se pôte lati și prin vestiminte și alte obiecte din jurul bolnavului. Persoanele din familii scrofuloase, tuberculoase și syphilitice, precum și cele cari patimescu de inflamațiune cronică de tonsile, sunt mai espuse infectării și bolnavindu-se se vindeca mai cu greu. Acestu morbu este espusu ori care omu. În etatea anului primu fôrte arare ori se ivesce, cu atata mai desu înse dela 2—8 ani: de aici în colo totu mai rară așa, încatu bolnaviri în etate de 25—30 ani sunt raritate.

Tempul de incubare a morbului, adevărat dela infectare până la erumpere, e de regula 3 zile. În decursul acestui tempu nu se pôte observă asupra infectatilor ceva deosebitu, ci numai atata, că sunt mai aplicati spre somnu, perdu apetitul, au sete mai mare și se plangu de ceva simțire deosebită în inghititor. Cercandu bolnavulu, vom află pelitiă mandulelor încatva mai rosietecă decâtu în stare normală. După aceste simptome așa dicēdu neînsemnate, în a 3-a zi după infectare, erumperea morbului se anunția prin unu paroxismu mare de friguri, după care nu preste multu urmédia o febrintială fôrte mare, cu o temperatură dela 39—40 C.; resuflare înse, pulsu repede și numerosu 100—230 la minuta; din cauză febricității bolnavii de multe ori și fantasēdia. În unele casuri, cu deosebire unde constituțiunea corpului e cam slabă și infectarea nu s'au intemplat în gradu mare, febricitătea e cu multu mai moderată. (Va urmă.)

Despre Societatea academică română.

(Pentru barbatii de literă și știință). Din mai multe cauze ne vedem necesități a curma publicarea restului din lucrările sesiunii anului ce ajunge spre apus. Lucrările acestea pe langă ce s'au publicatu în 6000 de exemplaria ale Monitoriului oficial, apoi după scrierile recente dela București tôte se vor vedea preste pucinu esite la lumina în Analile societății acad., care esu pe fia-care anu în cate 500 de exemplarie. Sumariul lucrărilor se pôte vedea și în „Transilvaniă” Nrii 21—22. Noue aci nu ne mai ajunge spațiu acum, cându publiculu nostru, ca și lumea cealaltă, aștepta cu tôte încordarea spirituale desfășurarea ulterioară a evenimentelor cunoscute și născerea neîncungiabile a altora noue, de care nu vom fi în stare se ne apărăm nici noi nici alții. Intrăceea mai aștepta și cateva lucrări literare, istorice, filologice în scriinulu nostru catu mai curență publicare. Acelea ni se acumulară și mai tare prin retrăgerea lor dela „Transilvaniă,” care va înceta cu finea anului, ără despre înființarea Analelor pentru cele trei secțiuni, filologica, istorică și de științele naturale, încan'au apucatu a se lua nici o măsură definitivă, care de altmentrea nu pôte se se amâne prea multu, din cauză că nu este permis literatilor nostri a sta la calea diumetate. Cestiuni de importanță supremă aștepta se fia discuse, deslegate și regulate.

Concursele votate de catra societatea academică se publica și separat; acelea se voru reproduce.

La întrebări ce ni se făcua despre alegeri de alți membrii, respundem, că societatea acad. n'au alesu astadata nici membrii actuali, nici onorari, sau corespondenti. În urmarea proiectului de lege, puzu de catra ministeriu pe birourile camerelor legislative, ea însăși se află în stadiu de transformare în academia de știință, ca corp de statu, puzu sub protecțiunea lui, și așa era urmare firescă se sistēdie ori-ce adaogere de membrii. Mai este și una alta cauză, care ne vine fôrte greu se o atingem. Toti barbatii de renume din Franciă, Italiă, Germaniă etc., cati au fostu alesi din anu în anu, anume de membrii onorari — că-ci actuali potu fi numai romani — au acceptatu alegerea și au respunsu promptu în terminii cei mai obligatori. Dintre romanii de dincôce alesi în anii din urma au respunsu trei! Tacut-au de frică s'au din alte cauze, nu se știe. ără de cumva voru fi fostu opriti de cineva, totu era bine se făcua casulu cunoscutu, pentru-că societatea academică se fia informată și se evite de aci înainte orice compromisiune, în totu casulu nedemna de unu corp seriosu.

Sciri diverse.

— (Siedintia publică) Societatea de lectură „Andrei Șaguna” va țienea, în memoriă nemoriului ei patronu o siedintia publică Miercuri s'au în

29/11 l. c. în sală cea mare a seminarului cu următoarea Programă: 1. „Romanime multu cercată,” poezia de Z. Boiu, melodiă de D. Cuntianu, executată de corul vocalu. 2. „Cuventare ocazionale,” rostită de Mateiu Voileanu, cl. curs. III. 3. „Silă,” poezia de C. Boliacu, declamată de George Moianu, cl. curs. III. 4. „Horă Grivitiă,” poezia de V. Alesandri, melodiă de Grigorie Ventura, cantată solo de Ioanu Punteanu, cl. curs. III. 5. „Capitanulu Romano,” poezia de V. Alesandri, declamată de Nicolau Borză, cl. curs. I. 6. „Unele datini ale poporului romanu la Craciunu,” disertatiune de Leo Buzdugu, cl. curs. II. 7. „Resbunarea lui Statu-Palma,” poezia de V. Alesandri, declamată de Ioanu Gavrusiu, cl. curs. III. 8. „Cislă,” cuartetu umoristic-satiricu, de C. Golombiovski-Porumbescu. — Începutulu va fi precisu la 7 ore s'au.

— (Necrologu). Subsemnati venim a ne implini o durerosă datoriă de Romani, creștini și respective colegi, anunțandu că Teodoru Petrisioru, zelosulu și activulu profesore dela gimnasiulu din Blasiu, după unu morbu de șapte septemani (abscesu în stomach) a repausatu astadi, la orele 7 din di, în spitalulu civilu de aici, în etate de 33 de ani. Înarmormentarea va avē locu Sambata în 7 ale curentei la orele 2½ după amēdi. Conductulu va plecă de la spitalulu civilu spre cimitierulu greco-catolicu, unde osamintele decedatului se voru depune pentru repausulu eternu. Parastasulu se va țiene Duminecă, la 8 ale curentei, în biserică greco-catolică din suburbiulu de jos. Sibiu, 4 Decembre nou 1878. I. V. Russu, N. P. Petrescu, V. Petri.

Înarmormentarea regretatului profesore se făcū în modulu celu mai demnu și mai cuviintiosu. Cortegiulu funebralu era compus din mai tôte inteligentiă romanăscă din locu, la care se mai adăose înca și întregu corpulu profesoralu alu seminarului gr. or. cu reverend. d-nu directoru I. Hanea în fruntea seminaristilor și a pedagogilor din institutul andreianu.

În onôrea repausatului a țienutu la momentu d. profesore Dr. Alesandru Gramă o cuventare doioasă și miscătoare, care a fostu fôrte bine primită din partea publicului ascultatoru.

Dela Blasiu au fostu tramisi afara de Dr. Alesandru Gramă și rever. d. profesore George Vlăsă, precum și o deputatiune de 12 studenți din diferite clase, împreună cu profesorele de cântari d. Papiu.

Precum aflamu, speșele înarmormentării, care se urca la sumă de preste 140 fl. v. a. le a purtat Escel. sa înaltu preșantitul metropolitu de Albă-Iulia și Făgărașiu d. Dr. Ioanu Vancea de Butăsa, din propriă sa cassă.

— (Sinucidere). Duminecă în 7 l. c. s'au înpuscatu aicea în hotelulu „Neuriherer” unu june grecu seu bulgaru venit de cateva zile din Romaniă. Motivulu acestei fapte nu este cunoscutu. Sinucisulu se numea I. Andronicu, era în etate de 21 ani, omu frumosu, de o aparițiune elegantă, și precum se dice, ar fi fostu de profesiune stenografu.

— (Notiții literare). Diariulu vienesu „Der Osten,” care este uniculu diariu scrisu în limbă germană ce se ocupa cu o rară predilecțiune și interesu de cestiunile nōstre curatu nationale romanesci și care se numesce pe sine „organu alu slavilor și romanilor” cu 1 Ianuaru 1879 va intră în alu 13 anu alu esistenței sale. În Nr. 48 este de coprinșulu urmatoriu:

— Zur Geschichte der orthodoxen Kirche in Siebenbürgen. — Politische Uebersicht. — Der englische Krieg gegen Afghanistan. — Die Occupation der Dobrukscha durch Rumänien. — Die Bleiweisfeier in Laibach. — Kleine Chronik. (Katholische Propaganda in Rumänien. Aufspaltung einer Werthheim'schen Kasse. Austritt des Cirknitzer Sees.) — Volkswirtschaftliches. (Die Regulierung der Save. Rumänische Statistik. Der Anker.) — Neueste Nachrichten und Telegramme. — Lottoziehungen. — Inserate.

Das gleichzeitig ausgegebene neueste Heft der illustrierten Gratisbeilage „Das Lesestübchen” enthält folgendes: Text. List für List, Humoreske von Paul Fuchs. — Aufgesessen, Novelette von C. Lehnert. — Die schwarze Kugel, von Caroline Wild. — Ein Stillleben (Fasangruppe). — Die österreichischen Monitors auf der Donau. Der Herr Actuarus, Humoreske von Dr. Bernhard Stavenov. — Hirta, die Vogelinsel. — Die Leopoldshütte bei Strassfurt. — Der Forstmeister von Hohenerfeld. — Kriminal-Novelle von Wilhelm Braunau. — Auf Numea von A. Pfeiffer. — Quedlinburg. — Die Gewinnung der Korkrinde. — Die kleine Pepita. — Die Wolken. — Der Hafen von Petropawlowsk in Ostibirien. — Die Zwillinge. — Humoristisches. — Bilderräthsel. Illustrationen: Die Basilika San Zeno in Verona. — Ein Stillleben (Fasangruppen). — Die österreichischen Monitors auf der Donau. — Die Leopoldshütte bei Strassfurt. — Nach der Jagd. — Quedlinburg. — Die Gewinnung der Korkrinde. — Die kleine Pepita. — Ein Wolkenbild. — Der Hafen von Petropawlowsk in Ostibirien. — Die Zwillinge. — Humoristisches. — Bilderräthsel.

Der „Osten” sammt Lesestübchen kostet vierteljährig blos 1 fl. 50 kr.

Dr. Nicolau Olariu
a deschisă cancelaria advocatială
în Sibiu strădă Poplacii
mari (Quergasse) Nr. 25 etagiu
primu. (53) 2—3